

Результати експериментального впровадження системи критеріально-орієнтованого оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків

The Results of the Pilot Implementation of Criterion-Based Assessment of Professionally Oriented Linguistic Competence of Future Physicians

У статті автором здійснено аналіз результатів формувального експерименту щодо впровадження в освітній процес системи критеріально-орієнтованого оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Визначено сутність професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Охарактеризовано складові компоненти та показники досліджуваного явища. Представлені та описані педагогічні умови формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Розкритий зміст системи критеріально-орієнтованого оцінювання досліджуваного феномена. Обґрунтовані результати апробації системи критеріально-орієнтованого оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків, які показали значні позитивні статистично значущі відмінності між двома зрізами експерименту. Зазначено, що високий рівень сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків зріс на третину від загальної кількості досліджуваних. Це свідчить про ефективність системи критеріально-орієнтованого оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Охарактеризоване дослідження розширює наукові знання з проблем дослідження та формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків.

Ключові слова: компетентність, професійно орієнтована лінгвістична компетентність майбутніх медиків, педагогічні умови, система критеріально-орієнтованого оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків, компонент, показник.

In the article the results of the formative experiment to introduce the criterion-based assessment of professionally oriented linguistic competence of future physicians into the educational process are analyzed. On the basis of theoretical analysis of publications and researches of modern scientists approaches for essence interpretation of professionally oriented linguistic competence of future specialists such as competence, axiological, culturological and activity approaches are characterized. The essence of the professionally oriented linguistic competence of future physicians is defined. The components and indicators of the studied phenomenon such as cognitive and semantic, operating and activity, motivational and value, emotional and willful, professional and communicative components are characterized. The pedagogical conditions of professionally oriented linguistic competence formation of future physicians are presented and described such as presence of normative and legal base; presence of the educational and methodical providing; training of teaching staff; students interiorization of the physician professional role; positive co-operation in study groups; use of forms and methods of study based on high activity and personal students involvement into the educational process; dialogic approach in teacher-student co-operation. The content of criterion-based assessment of the phenomenon is shown. It consists of three testing parts and is used during three modules of study and control of «Professional English in general medicine» course. The validity of the results of testing of criterion-based assessment of professionally oriented linguistic competence of future physicians is proved. The results of the experiment have revealed significant positive statistically important differences between two controls of the experiment. It is indicated that the high level of the professionally oriented linguistic competence formation of future physicians has increased by one third from the general number of students taking part in the experiment. It testifies the effectiveness of criterion-based assessment system of future physicians professionally oriented linguistic competence. The realized study expands scientific knowledge of future physicians professionally oriented linguistic competence investigation and formation.

Key words: competence, professionally oriented linguistic competence of future physicians, pedagogical conditions, criterion-based assessment system of professionally oriented linguistic competence of future physicians, the component, indicator.

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах динамічного розвитку українського суспільства, у зв'язку із збільшенням вимог на ринку праці до рівня професійних якостей кандидатів на роботу, особливо гостро постає питання професійної компетентності фахівців із навичками ділового спілкування іноземною мовою, які знають необхідну термінологію в галузі професійної діяльності та вміють працювати з оригінальними матеріалами з відповідної тематики. Тому в останні роки провідною ідеєю модернізації напрямів державної політики у сфері освіти є створення умов для реалізації індивідуальних потреб молоді в особистісному та професійному становленні, що сприяє зростанню кваліфікованих кадрів із високим рівнем професіоналізму в різних галузях знань, які є здатними компетентно виконувати свої функціональні обов'язки та допомагати розвиватися суспільству в соціально-економічному напрямку.

Аналіз досліджень і публікацій... свідчить про значну кількість досліджень сучасних українських і зарубіжних науковців, присвячених проблемі професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх фахівців, що надало можливість визначити різні підходи до трактування сутності досліджуваного феномена: компетентнісний (Ю. К. Картава, І. А. Колодій), аксіологічний (Н. В. Мордовцева, Н. А. Сура), системний (О. В. Ковтун, А. В. Юрлова, Л. А. Шкутіна), діяльнісний (Я. В. Бялківська, К. В. Джеджера, Н. І. Формановська), культурологічний (Л. В. Бондар, О. Б. Мамчич), комунікативний (П. Бурд'є, І. Р. Гуменна, Л. Б. Сліпченко) підходи. В працях Л. Є. Валетової, Л. В. Герберта, Л. Г. Денисенко, Г. Л. Дорош, В. П. Овчаренко, О. М. Падалкіної, Т. М. Фоменко, Г. В. Шитченко представлені дослідження щодо формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності фахівців. Проте питання формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків за допомогою критеріально-орієнтованого оцінювання не виступало раніше предметом спеціального дослідження.

Формулювання цілей статті... Мета дослідження: висвітлити результати та ефективність впровадження системи критеріально-орієнтованого оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків.

Виклад основного матеріалу... Формувальний експеримент тривав упродовж 2014-2015 навчального року в Національному Медичному Університеті імені О. О. Богомольця (м. Київ). До експериментальної групи було віднесено 41 особа, до контрольної групи – 43 особи, які мали приблизно однакові соціально-педагогічні особливості: вік, стать, рівень професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності. Загальна кількість досліджуваних склала 84 особи.

Підґрунтям для проведення формувального експерименту став досвід науковців (Л. Г. Денисенко [1], О. В. Денисова [2], А. А. Красноборова [3], І. Б. Свеженцева [4], Р. Х. Шакірова [5]), який дозволив усвідомити, що поява нових освітніх стандартів, заснованих на компетентнісному підході, сприяють пошуку єдиної технології критеріального оцінювання навчальних досягнень студентів. Це зумовило появі технології критеріального оцінювання, яка полягає в порівнянні індивідуальних досягнень студентів із певними критеріями оцінювання рівня сформованості необхідних компетенцій, та розробці системи критеріально-орієнтованого оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків.

Систему критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків склали методики трьох тестових блоків, які були застосовані протягом вивчення та контролю відповідно трьох модулів курсу «Англійська мова»: I Модуль «Захворювання імунної системи. СНІД», II Модуль «Захворювання ендокринної системи», III Модуль «Захворювання нервової, сечовидільної системи та шкіри».

Перший тестовий блок включає тест 1 «Лінгвістичні знання», що містить 6 шкал оцінки лінгвістичних знань, які співпадають із показниками пізнавально-змістового компонента професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків (рівень знань про систему мови; рівень розуміння фонетичних, лексичних, граматичних, орфографічних норм; рівень знань правил синтаксичної побудови речень; рівень знань правил стилістичного вибору для побудови висловлювання; рівень знань особливостей країни, мова якої вивчається; рівень знань норм і правил мовного етикету) та тест 2 «Лінгвістична діяльність», який має 6 шкал, що відповідають показниками операційно-діяльнісного компонента досліджуваного явища (рівень вмінь, навичок монологічного, діалогічного, полілогічного спілкування; рівень вмінь, навичок володіння мовою в усній, письмовій формах; рівень навичок володіння нормами побутового, ділового спілкування; рівень умінь спілкуватися з носіями мови, що вивчається; рівень оперування лінгвістичними знаннями у професійній діяльності; рівень умінь розуміти, використовувати невербальні засоби спілкування). Запитання тестів першого тестового блоку характеризують інформаційний матеріал I змістовного модулю «Захворювання імунної системи. СНІД» курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням».

Другий тестовий блок містить тест 2 «Лінгвістичні знання», який оцінює рівень лінгвістичних

знань за 6 шкалами та тест 2 «Лінгвістична діяльність», що характеризує лінгвістичну діяльність студентів за 6 шкалами. Запитання тестів другого тестового блоку відповідають матеріалам II змістовного модулю «Захворювання ендокринної системи».

Третій тестовий блок складається також із тесту 3 «Лінгвістичні знання» та тесту 3 «Лінгвістична діяльність», що містять по 6 шкал, які відповідають показникам пізнавально-змістового та операційно-діяльнісного компонентам професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Запитання тестів третього тестового блоку відповідають матеріалам III змістовного модулю «Захворювання нервової, сечовидільної системи та шкіри».

В експериментальній групі, яка брала участь у всіх процедурах формуального експерименту, було запроваджено систему критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків.

Студенти контрольної групи були позбавлені можливості формувати професійно орієнтовану лінгвістичну компетентність за допомогою системи критеріально-орієнтованого оцінювання. Навчання студентів контрольної групи носило стандартний характер згідно до навчальної програми курсу «Англійська мова за професійним спрямуванням», а процес оцінювання відбувався за традиційною схемою: усна перевірка, письмова перевірка.

В нашому дослідженні критеріально-орієнтоване оцінювання здійснювалося відповідно до змісту навчальних програм, форм контрольних заходів, індивідуальним особливостям студентів. Проте впровадження системи критеріально-орієнтованого оцінювання в освітній процес майбутніх медиків вимагало створення педагогічних умов та можливостей для формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності студентів.

Серед основних педагогічних умов застосування системи критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків нами визначено наступні: а) наявність нормативно-правової бази; б) наявність навчально-методичного забезпечення; в) підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; г) інтеріоризація студентами професійної ролі медика; д) наявність позитивної взаємодії в навчальних групах; е) використання форм і методів навчання, заснованих на високій активності та особистісній залученості студентів в освітній процес; ж) діалогічний підхід у взаємодії викладача та студента.

В результаті впровадження системи критеріально-орієнтованого оцінювання та повторної діагностики учасників формуального експерименту було зафіксовано наявність статистично значущих відмінностей між результатами в експериментальній групі до (I зріз) і після (II зріз) експерименту ($p < 0,01$). Проте статистично значущих відмінностей між результатами першого та другого зрізів у контрольній групі виявлено не було (див. табл.1).

Порівнюючи результати I та II зрізів сформованості *пізнавально-змістового компонента* професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків експериментальної та контрольної груп, варто відмітити наявність між ними значних відмінностей. Результати I та II зрізів у експериментальній групі фіксують відмінності на рівні $p < 0,01$: високий рівень збільшився за рахунок зниження показників низького рівня (з 12,2 % до 39 %), знизилася показники низького рівня (з 34,1 % до 7,3 %) та показники середнього рівня залишилися незмінними (53,7 %). Результати I та II зрізів контрольної групи статистично значущих відмінностей у сформованості пізнавально-змістового компонента не показали: високий рівень змінився (з 11,6 % до 14 %), середній рівень залишився незмінним (55,8 %), низький рівень зменшився (з 32,6 % до 30,2 %). За критерієм знаків ця різниця не є статистично значущою.

Таблиця 1

Вплив експериментальної роботи на сформованість професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків (у %)

Рівень	Експериментальна група		Контрольна група		Експериментальна група		Контрольна група	
	I зріз	II зріз	I зріз	II зріз	I зріз	II зріз	I зріз	II зріз
	<i>Пізнавально-змістовий компонент</i>				<i>Операційно-діяльнісний компонент</i>			
Низький	34,1*	7,3*	32,6	30,2	34,1*	7,3*	30,2	27,9
Середній	53,7*	53,7*	55,8	55,8	58,5*	56,1*	60,5	65,1
Високий	12,2*	39*	11,6	14	7,3*	36,6*	9,3	7
	<i>Мотиваційно-ціннісний компонент</i>				<i>Емоційно-вольовий компонент</i>			
Низький	12,2*	2,5*	18,6	14	17,1*	7,3*	16,3	16,3
Середній	68,3*	58,5	62,8	69,8	46,3*	43,9*	46,5	44,2
Високий	19,5*	39*	18,6	16,3	36,6*	48,8*	37,2	39,5

	Професійно-комунікативний компонент				Професійно орієнтована лінгвістична компетентність			
Низький	4,9*	2,4*	9,3	9,3	4,9*	2,5*	9,3	11,6
Середній	82,9*	56,1*	74,4	72,1	87,8*	51,2*	81,4	76,7
Високий	12,2*	41,5*	16,3	18,6	7,3*	46,3*	9,3	11,7

Примітка:* – рівень статистичної значущості ($p < 0,01$)

Порівняльний аналіз результатів I та II зрізів рівнів сформованості операційно-діяльнісного компонента професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків в експериментальній групі зафіксував значні позитивні зміни: кількість досліджуваних низького та середнього рівнів зменшилася (з 34,1 % до 7,3 %, з 58,5 % до 56,1 % відповідно), збільшилася кількість респондентів із високим (з 7,3 % до 36,6 %); в контрольній групі таких змін не було виявлено: зменшилася кількість осіб із високим (на 2,3 %) рівнем, зменшилась кількість респондентів низького рівня (з 30,2 % до 27,9 %) за рахунок збільшення досліджуваних середнього рівня (з 60,5 % до 65,1 %). Проте ця різниця не є статистично значущою.

Результати дослідження I та II зрізів рівня сформованості мотиваційно-ціннісного компонента професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків експериментальної та контрольної груп показали значні відмінності у формуванні зазначеного компонента в експериментальній групі під час формувального експерименту: збільшилася кількість студентів із високим (із 19,5 % до 39 %) рівнем за рахунок зменшення низького та середнього рівнів (з 12,2 % до 2,5 %, з 68,3 % до 58,5 % відповідно); в контрольній групі таких змін зафіксовано не було: кількість студентів із високим рівнем зменшилася за рахунок середнього та низького рівнів (на 2,3 %), кількість осіб із середнім рівнем збільшилася (з 62,8 % до 69,8 %), низький рівень зменшився (з 18,6 % до 14 %).

Аналіз результатів I та II зрізів рівнів сформованості емоційно-вольового компонента професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків в експериментальній групі зафіксував значні позитивні зміни: кількість досліджуваних низького та середнього рівнів зменшилася (з 17,1 % до 7,3 %, з 46,3 % до 43,9 % відповідно), проте збільшилася кількість респондентів із високим (на 12,2 %) рівнем; у контрольній групі таких змін не було виявлено: збільшення кількості осіб із високим рівнем на 2,3 %, зменшення кількості респондентів середнього рівня (з 46,5 % до 44,2 %), низький рівень залишився незмінним. Проте ця різниця не є статистично значущою.

Результати дослідження I та II зрізів рівня сформованості професійно-комунікативного компонента професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків експериментальної та контрольної груп показали значні відмінності у формуванні зазначеного компонента в експериментальній групі під час формувального експерименту: збільшилася кількість студентів із високим (із 12,2 % до 41,5 %) рівнем за рахунок зменшення низького та середнього рівнів (з 4,9 % до 2,4 %, з 82,9 % до 56,1 %); в контрольній групі таких змін зафіксовано не було: кількість студентів із високим рівнем збільшилася за рахунок середнього рівня (на 2,3 %), кількість осіб із низьким рівнем залишилася незмінною (9,3 %). За критерієм знаків такі відмінностей не є статистично значущими та істотно не змінюють ситуацію щодо сформованості професійно-комунікативного компонента професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків.

Також були проаналізовані зміни рівня сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків, виявлені в результаті формувального експерименту в експериментальній і контрольній групах (див. табл. 1).

У табл. 1 зазначено, що в експериментальній групі в результаті формувального експерименту збільшується кількість студентів із високим рівнем сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності (з 7,3 % до 46,3 %), за рахунок цього зменшилася кількість респондентів із середнім рівнем сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності (з 87,8 % до 51,2 %) та знизилася кількість учасників із низьким рівнем сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності (з 4,9 % до 2,5 %). За критерієм знаків різниця між I та II зрізами є статистично значущою, що вказує на позитивні зміни щодо сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків в експериментальній групі. Результати I та II зрізів контрольної групи зафіксували незначну різницю між отриманими даними до та після експерименту. За критерієм знаків ця різниця не є статистично значущою, тому отримані результати не змінюють ситуації щодо сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Зменшилася кількість учасників із середнім рівнем сформованості професійно орієнтованої

лінгвістичної компетентності (з 81,4 % до 76,7 %), кількість респондентів із високим рівнем збільшилася (на 2,4 %), збільшилася кількість студентів із низьким рівнем сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності (з 9,3 % до 11,6 %).

Висновки... Таким чином, результати формувального експерименту показали, що важливою педагогічною умовою становлення професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків є система критеріально-орієнтованого оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків, яка забезпечує формування лінгвістичних знань, умінь щодо ефективної реалізації професійної діяльності, оволодіння навичками застосування лінгвістичних знань на практиці, що впливає на становлення та вдосконалення професійних і особистісних властивостей, якостей майбутніх медиків. Критеріально-орієнтоване оцінювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків є необхідним компонентом сучасної системи викладання іноземних мов, оскільки відповідає практичній меті та змісту навчання іноземним мовам.

До перспективних напрямів дослідження у даній сфері вважаємо за доцільне віднести проблеми: поглибленого аналізу особливостей становлення та формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності медиків, інших фахівців, вивчення зарубіжного досвіду з проблем формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності медиків, удосконалення діяльності освітніх закладів щодо формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності фахівців.

Список використаних джерел і літератури / References:

1.Денисенко Л. Г. Тестові матеріали в умовах реалізації ФГОС для закладів професійної освіти (з досвіду розробки) / Л. Г. Денисенко. – Новосибірськ : Новосибірський інститут моніторингу та розвитку освіти, 2014. – Ч. 1. – 110 с. / Denysenko L. H. *Testovi materialy v umovakh realizatsii FHOS dlia zakladiv profesiinoi osvity (z dosvidu rozrobky)(Testing materials in FGES realization conditions for professional education establishments(from development experience))* / L. H. Denysenko. – Novosybirsk : Novosybirskiyi instytut monitorynhu ta rozvytku osvity, 2014. – Ch. 1. – 110 p. [in Ukrainian].

2.Денисова О. В. Становление профессиональной идентичности студента-медика в образовательном процессе вуза : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / О. В. Денисова. – Екатеринбург, 2008. – 26 с. / Denisova O. V. *Stanovlenie professionalnoi identichnosti studenta medika v obrazovatel'nom processe vuza (the formation of medical student professional identity in educational process of higher educational establishments) : avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.07* / O. V. Denisova. – Ekaterinburg, 2008. – 26 p. [in Russian].

3.Красноборова А. А. Критеріальное оценивание как технология формирования учебно-познавательной компетентности учащихся : автореф. дис. ... канд. наук : 13.00.01 / А. А. Красноборова. – Нижний Новгород, 2010. – 140 с. / Krasnoborova A. A. *Kriterialnoe ocenivanie kak tehnologiya formirovaniya uchebno-poznavatel'noi kompetentnosti uchashihsya (the criterion assessment as a technology of pupils educational and cognitive competence formation) : avtoref. dis. ... kand. nauk : 13.00.01* / A. A. Krasnoborova. – Nijni Novgorod, 2010. – 140 p. [in Russian].

4.Свеженцева И. Б. Формирование профессионально-нравственной устойчивости будущего специалиста в студенческой группе технического вуза : автореф. дис. ... канд. наук : 13.00.08 / И. Б. Свеженцева. – Белгород, 2014. – 26 с. / Svejenceva I. B. *Formirovanie professionalno-nravstvennoi ustoychivosti buduschego specialista v studencheskoi grupe tehničeskogo vuza (the formation of professional and moral steadiness of a future specialist in a student's group of the higher technical educational establishment): avtoref. dis. ... kand. nauk : 13.00.08* / I. B. Svejenceva. – Belgorod, 2014. – 26 s. [in Russian].

5.Шакирова Р. Х.. Оценивание учебных достижений учащихся. Методическое руководство / Р. Х.. Шакирова, А. А. Буркитова, О. И. Дудкина. – Б. : Билим, 2012. – 80 с. / Shakirova R. H. *Ocenivanie uchebniĥ dostizhenii uchashihsya. Metodicheskoe rukovodstvo (assessment of pupils educational achievements. Methodical instruction)* / R. H. Shakirova, A. A. Burkitova, O. I. Dudkina.. – B. : Bilim, 2012. – 80 p. [in Russian].

Дата надходження статті: «8» жовтня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «27» жовтня 2015 р.

Рецензенти:

Желанова В. – доктор педагогічних наук, професор
Паламарчук Л. – доктор педагогічних наук, професор

Кушнір Валентина – викладач кафедри іноземних мов Національного Медичного Університету ім. О. О. Богомольця, e-mail: valentina8425@mail.ru.

Kushnir Valentyna – teacher of foreign languages department of Kyiv National O. O. Bohomolets Medical University, e-mail : valentina8425@mail.ru.